

FINANSMINISTERIET

**Økonomisk analyse:
Stigende levetider
for alle befolknings-
grupper**

April 2017

2017

FINANSMINISTERIET

Økonomisk analyse: Stigende levetider for alle befolknings- grupper

April 2017

2017

I tabeller kan afrunding medføre,
at tallene ikke summer til totalen.

Denne publikation er udarbejdet af
Finansministeriet
Center for holdbarhed og strukturpolitik
Christiansborg Slotsplads 1
1218 København K
Telefon 33 92 33 33

Elektronisk publikation:
ISBN: 978-87-93531-10-9

Publikationen kan hentes på
Finansministeriets hjemmeside
fm.dk

Stigende levetid for alle befolkningsgrupper

Levetiden fortsætter med at stige i Danmark. Det viser nye tal fra Danmarks Statistik fra februar 2017. Dermed videreføres en tendens, som startede i midten af 1990'erne. Siden da er levetiden steget i næsten alle år.

I denne analyse undersøges, om stigningen er bredt funderet på tværs af forskellige befolkningsgrupper, herunder i forskellige dele af landet og på tværs af uddannelses- og indkomstgrupper.

Analysens hovedkonklusioner er gengivet i boks 1.

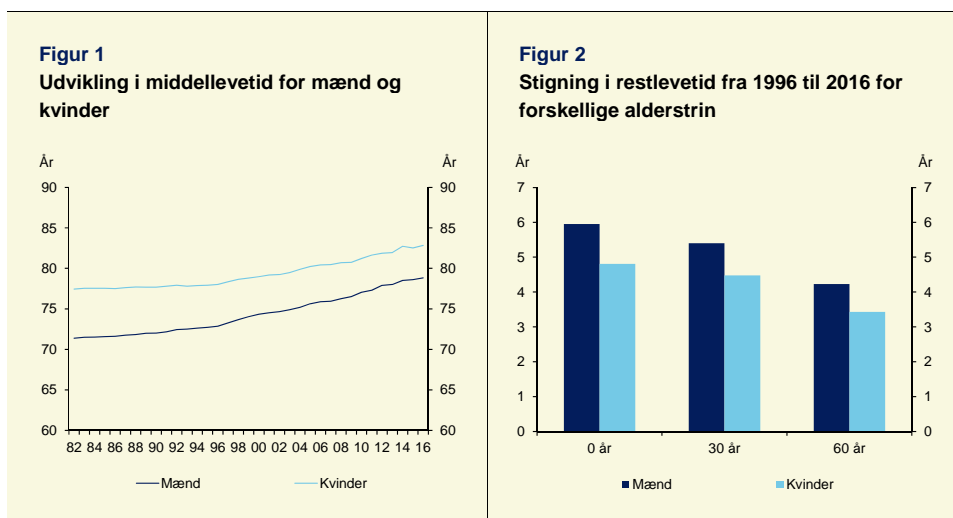
Boks 1

Hovedkonklusioner

- Levetiden fortsætter med at stige i Danmark. Det viser nye tal offentliggjort af Danmarks Statistik februar 2017.
- I løbet af de seneste 20 år er levetiden for 60-årige mænd og kvinder steget med henholdsvis 4,2 år og 3,4 år.
- Stigningen i middellevetiden afspejler fortrinsvis, at dødeligheden for personer i alderen 60-80 år er faldet.
- Selvom levetiden er steget forholdsvis meget i de seneste 20 år, er det også tilfældet i de øvrige vesteuropæiske lande. Danmark har derfor fortsat en lav levetid sammenlignet med andre vesteuropæiske lande.
- Restlevetiden for 60-årige er højere blandt personer med videregående uddannelser end for ufaglærte og faglærte – men alle grupper har oplevet en stigning i levetiden i de seneste 10-15 år.
- Levetiden er steget på tværs af indkomstgrupper. For mænd har personer med relativ lav og høj indkomst omtrent oplevet samme stigning i restlevetiden. For kvinder har stigningen været størst for gruppen med relativt lav indkomst.
- Der er geografiske forskelle i restlevetiden for 60-årige, men levetiden er i de seneste to årtier steget næsten lige meget i de forskellige landsdele.

Udvikling i levetid for forskellige befolkningsgrupper

Siden midten af 1990'erne er middellevetiden (for 0-årige) steget forholdsvis meget. For mænd er middellevetiden således steget med 6 år, mens middellevetiden for kvinder er steget med knap 5 år i perioden 1996-2016, *jf. figur 1*.

Anm.: Restlevetiden er i hvert år beregnet på baggrund 2-årige dødelighedstavler. Tal for 2016 er således fx baseret på dødelighedstavlen for 2015-2016.

Kilde: Danmarks Statistik, Statistikbanken.

Stigningen i middellevetiden afspejler, at dødeligheden i løbet af de seneste 20 år er faldet for alle aldersgrupper, men det er fortrinsvis lavere dødelighed blandt de ældre (over 60 år), der har bidraget til stigningen i middellevetiden. I dag er dødeligheden i alderen 65-70 år fx på niveau med dødeligheden for 60-65 årige for godt 15 år siden.

For både mænd og kvinder er det omkring to tredjedele af stigningen i middellevetiden (for 0-årige), der kan henføres til lavere dødelighed for personer over 60 år, *jf. boks 2*. Faldet i dødeligheden blandt de ældre har medført, at restlevetiden for 60-årige (også) er steget forholdsvis meget i løbet af de seneste 20 år, *jf. figur 2*.

Der er formentlig flere årsager til stigningen i levetiden, herunder sundere livsstil og bedre behandlingsmuligheder i sundhedssystemet.

Det bemærkes, at i denne analyse er restlevetiden/middellevetiden beregnet på baggrund af årets dødeligheder i en 2-årsperiode – dvs. det er dødelighederne for forskellige aldersgrupper i samme år (periode), der er lagt til grund. Det er samme metode, som Danmarks Statistik anvender ved beregning af middellevetider.

Den beregnede restlevetid er imidlertid væsentligt kortere end den levetid, der ville fremkomme, hvis man anvendte forudsætningerne om udviklingen i dødeligheden i Danmarks Statistiks befolkningsfremskrivning, hvor dødelighederne for de enkelte aldersgrupper redu-

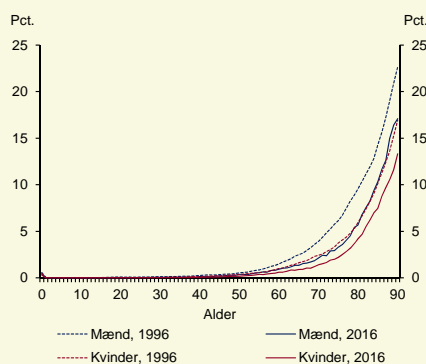
ceres i fremskrivningsperioden. Anvendes befolkningsfremskrivningens forudsætninger om dødeligheden for 60-årige, er den forventede restlevetid fx godt 2 år højere end ved beregning af levetiden på baggrund af årets dødelighed (på de enkelte alderstrin). Forskellen skyldes, at det i befolkningsfremskrivningen lægges til grund, at det observerede fald i dødelighederne for de enkelte aldersgrupper fortsætter i de kommende år. I det følgende betegnes restlevetiden opgjort på baggrund af årets (periodens) dødelighed for "den statistiske restlevetid". I overensstemmelse med praksis i Danmarks Statistik anvendes betegnelsen middellevetid for levetiden for 0-årige beregnet på baggrund af årets (periodens) dødelighed.

Boks 2

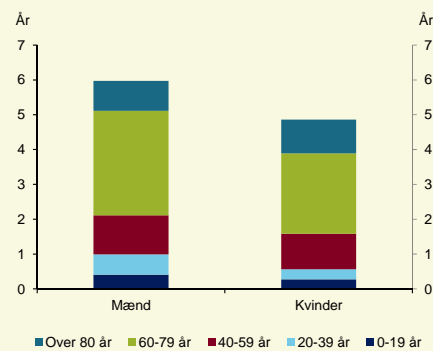
Bidrag til stigning i middellevetid

Siden midten af 1990'erne er dødeligheden faldet for alle aldersgrupper for både mænd og kvinder, jf. figur a. Men det er primært lavere dødelighed for personer over 60 år, der har bidraget til, at middellevetiden for nyfødte er steget i løbet af de seneste 20 år. Af den samlede stigning i middellevetiden på knap 6 år siden 1996 for nyfødte drenge kan omkring 4 år forklares af lavere dødelighed for mænd over 60 år. Også for kvinder gælder, at det fortrinsvis er lavere dødeligheder for personer over 60 år, der har bidraget til stigningen i middellevetiden, jf. figur b.

Figur a
Dødelighed i 1996 og 2016 opdelt på køn og alder

Figur b
Ændring i middellevetid fra 1996 til 2016 opdelt på bidrag fra lavere dødelighed for forskellige aldersgrupper

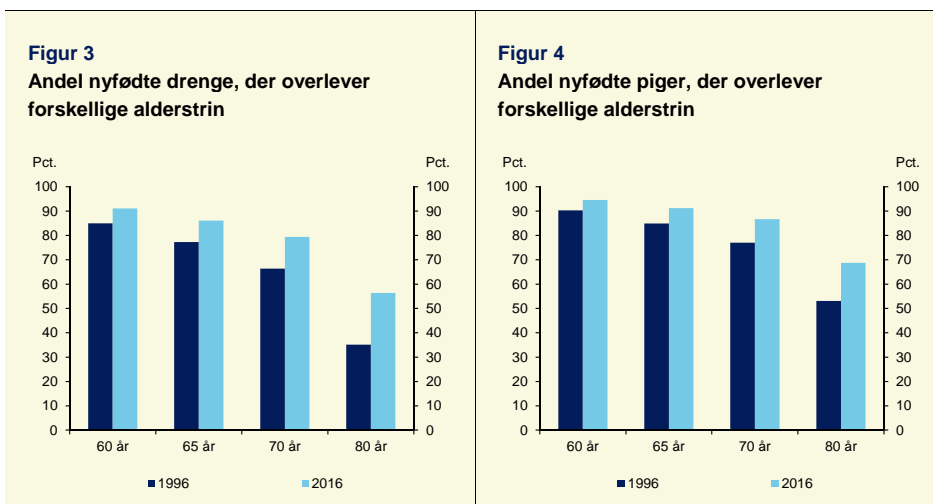

Anm.: Til dekomponering i figur b er anvendt samme metode som i Arriaga (1984), Measuring and explaining the changes in life expectancies, Demography 21(1).

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Kilde: Egne beregninger.

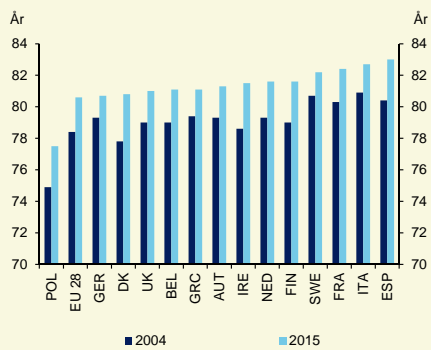
Stigningen i middellevetiden dækker over, at færre dør i en relativt tidlig alder, og at væsentligt flere bliver forholdsvis gamle. I dag er andelen, der bliver 65 år, fx større end andelen, der blev 60 år i 1996. Samtidig er andelen, der bliver over 80 år, steget forholdsvist kraftigt i de seneste to årtier, *jf. figur 3 og figur 4*. Det bemærkes, at de beregnede andele, der overlever et givet alderstrin – ligesom restlevetiderne – er baseret på årets (periodens) dødeligheder. Overlevelsesandelene for 2016 er således ikke udtryk for den andel af nyfødte, der forventes at blive mindst fx 70 eller 80 år med de forudsætninger om udviklingen i dødeligheden, der er anvendt i Danmarks Statistiks befolkningsprognose.

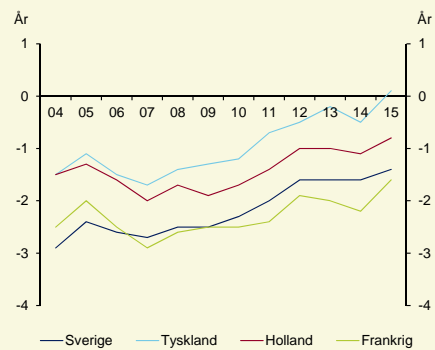
Anm.: Se anmærkning til figur 1 og figur 2.
Kilde: Danmarks Statistik, Statistikbanken.

Selvom levetiden er steget forholdsvis meget i Danmark i de seneste 20 år, er Danmark fortsat et af de lande i Vesteuropa, der har den laveste middellevetid. Fx er middellevetiden i Sverige og Frankrig omkring 1½ år højere end i Danmark, *jf. figur 5*. Der er dog tegn på, at middellevetiden i de senere år er steget mere i Danmark end i de fleste andre lande, så forskellen (efterslæbet) er blevet mindre, *jf. figur 6*.

Figur 5
Middellevetid for 0-årige

Figur 6
Forskel i middellevetid mellem Danmark og udvalgte lande

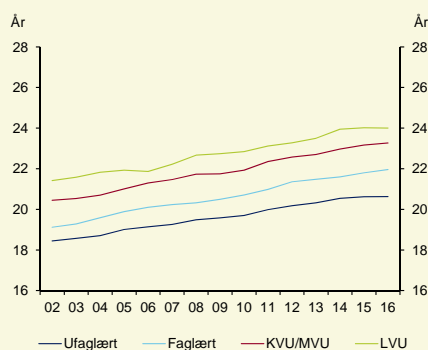
Anm.: For EU28, Irland og Frankrig er der i figur 5 anvendt foreløbige tal for 2015. Der er databrud i tallene for EU28 og Frankrig i perioden fra 2004 til 2015. Ifølge Eurostat er middellevetiden for Storbritannien estimeret for 2015. Middellevetiden er opgjort som gennemsnit af middellevetiden for mænd og kvinder.

Kilde: Eurostat.

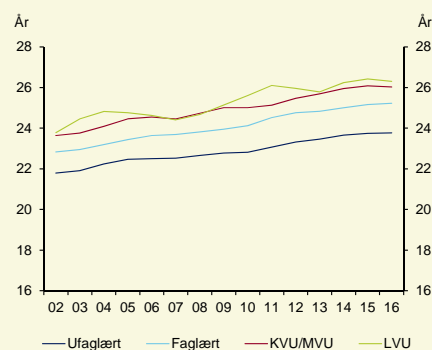
Uddannelse

Der er forskelle i levetiden mellem personer med korte og længerevarende uddannelser. Restlevetiden for 60-årige mænd med en lang videregående uddannelse er således knap 3½ år højere end blandt ufaglærte 60-årige mænd (uden en erhvervskompetencegivende uddannelse). For kvinder er forskellene lidt mindre, jf. figur 7 og figur 8.

Figur 7
Statistisk restlevetid for 60-årige mænd, opdelt på uddannelse

Figur 8
Statistisk restlevetid for 60-årige kvinder, opdelt på uddannelse

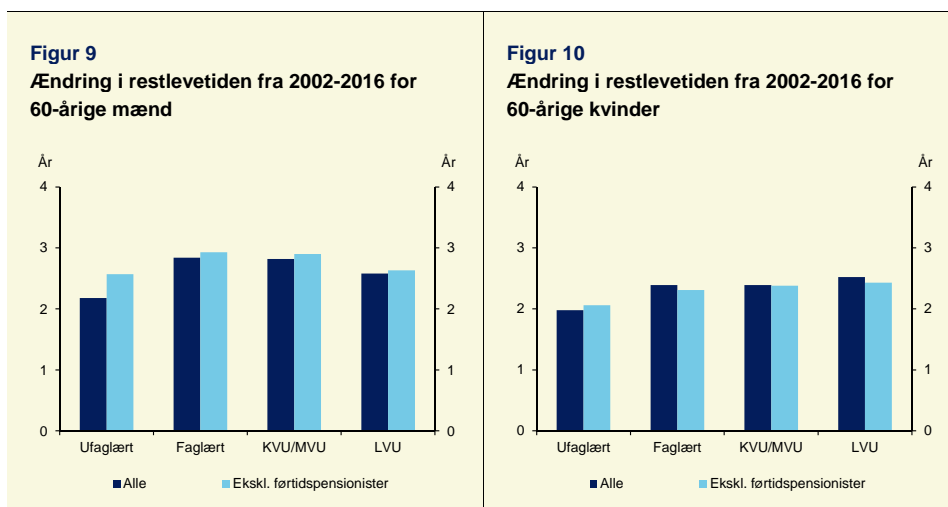
Anm.: Ufaglærte omfatter personer uden en erhvervskompetencegivende uddannelse (inkl. uoplyst uddannelse). Der er anvendt uddannelsesopdelte dødeligheder op til 79-års alderen, jf. bilag 1.

Kilde: Egne beregninger på Lovmodellens datagrundlag.

Flere undersøgelser har dokumenteret, at forskellen i dødelighed mellem uddannelsesgrupper i høj grad kan forklares ved forskelle i de såkaldte KRAM-faktorer, det vil sige kost, rygning, alkohol og motion. Rygning og alkohol kan således forklare hovedparten af forskellen i dødeligheden mellem personer med kortest og længst uddannelse, *jf. fx Juel og Koch (2013), Social ulighed i dødelighed i Danmark gennem 25 år.*

Dertil kommer, at førtidspensionister generelt har en relativt lav levetid. Der er samtidig en tendens til, at førtidspensionister med medfødte eller erhvervede sygdomme naturligt udgør en større andel af de ufaglærte sammenlignet med faglærte og personer med videregående uddannelser. Det trækker ned i den gennemsnitlige levetid navnlig for ufaglærte.

Men levetiden er siden starten af 00'erne steget nogenlunde parallelt for de forskellige hoveduddannelsesgrupper – med omtrent samme forskel i restlevetiden mellem uddannelsesgrupperne i hele perioden. Der er dog en tendens til, at restlevetiden for ufaglærte er steget lidt mindre end blandt faglærte og personer med videregående uddannelser, *jf. figur 9 og figur 10.* Det afspejler blandt andet, at (tidligere) førtidspensionister udgør en stadig større andel af gruppen af ufaglærte – og førtidspensionister har som nævnt typisk højere dødelighed end andre. Hvis opgørelsen laves eksklusive personer, der modtog førtidspension som 59-årige, er den målte stigning i restlevetiden for 60-årige ufaglærte således større – navnlig for mænd.

Anm.: Se anmærkning til figur 7 og figur 8. I opgørelsen eksklusive førtidspensionister er dødeligheden på de enkelte alderstrin op til 80 års alderen beregnet eksklusive personer, der modtog førtidspension som 59-årig.

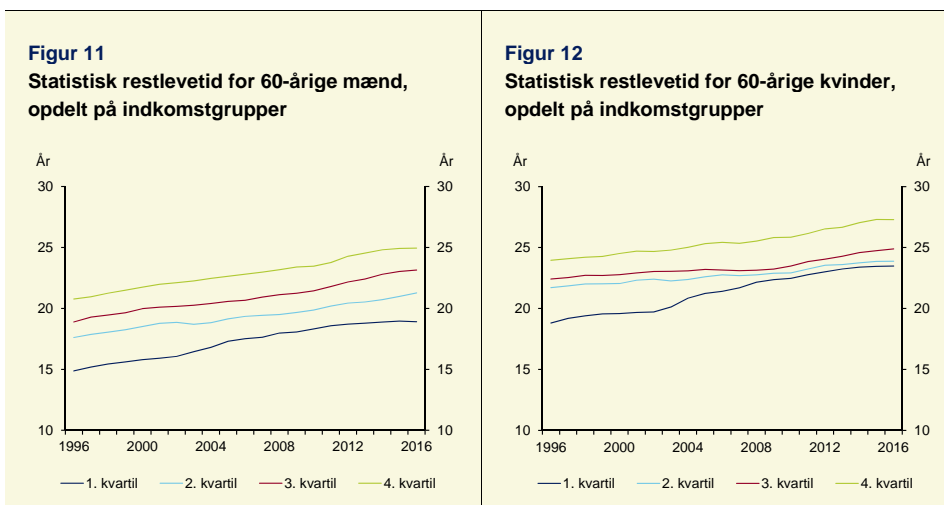
Kilde: Egne beregninger på Lovmodellens datagrundlag.

I Danmarks Statistiks uddannelsesregister er der ikke uddannelsesoplysninger for personer født før 1922. Det indebærer, at der i 2002 ikke foreligger uddannelsesoplysninger for personer over 80 år. I beregningen af den statistiske restlevetid for 60-årige er det derfor beregningsteknisk antaget, at der ikke er uddannelsesforskelle i den aldersspecifikke dødelighed over dette alderstrin. Af hensyn til sammenligneligheden over tid er denne antagelse anvendt

i alle år. Det indebærer, at de beregnede uddannelsesforskelle i restlevetiden for 60-årige undervurderes, men denne beregningstekniske antagelse er nødvendig for at kunne belyse udviklingen i restlevetiden for de forskellige uddannelsesgrupper, *jf. bilag 1*.

Indkomst

Også på tværs af indkomstgrupper er der forskelle i dødeligheder og levetider. Den fjerdedel af mændene, der i 2016 har de højeste indkomster, har fx en restlevetid som 60-årig, der er omkring 6 år højere end den fjerdedel, der har de laveste indkomster, *jf. figur 11*. For kvinder er den tilsvarende forskel på knap 4 år, *jf. figur 12*.

Anm.: Indkomstgrupperne er dannet på baggrund af den husstandsækvivalerede disponible indkomst på de enkelte alderstrin, *jf. bilag 1*.

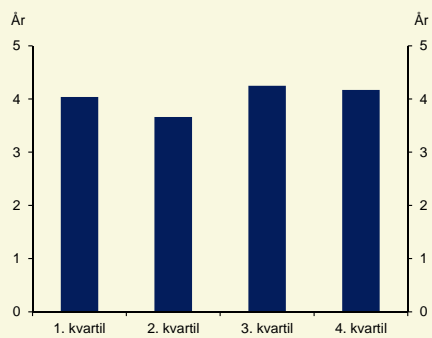
Kilde: Egne beregninger på Lovmodellens datagrundlag.

Disse forholdsvis store forskelle afspejler formentlig flere forhold. For det *første* må det forventes, at (kronisk) syge og en del tidligere førtidspensionister er koncentreret i de laveste indkomstgrupper, og disse grupper har typisk relativt høj dødelighed. For det *andet* kan forskelle i KRAM-faktorer formentlig forklare en del af de målte forskelle i dødelighed og levetid mellem indkomstgrupperne.

I løbet af de seneste 20 år er restlevetiden for 60-årige både steget for personer med relativt lav og relativt høj indkomst, og der er ikke tegn på, at forskellen i restlevetiden for 60-årige med høj og lav indkomst er steget, *jf. figur 13 og figur 14*.

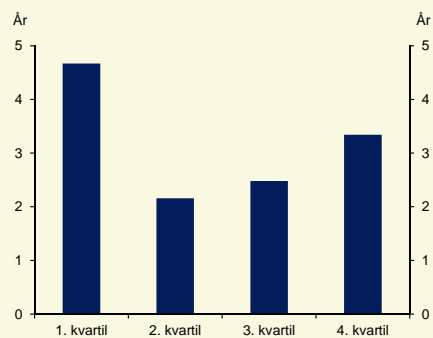
Figur 13

Ændring i restlevetid for 60-årige fra 1996 til 2016 opdelt på indkomstgrupper, mænd

Figur 14

Ændring i restlevetid for 60-årige fra 1996 til 2016 opdelt på indkomstgrupper, kvinder

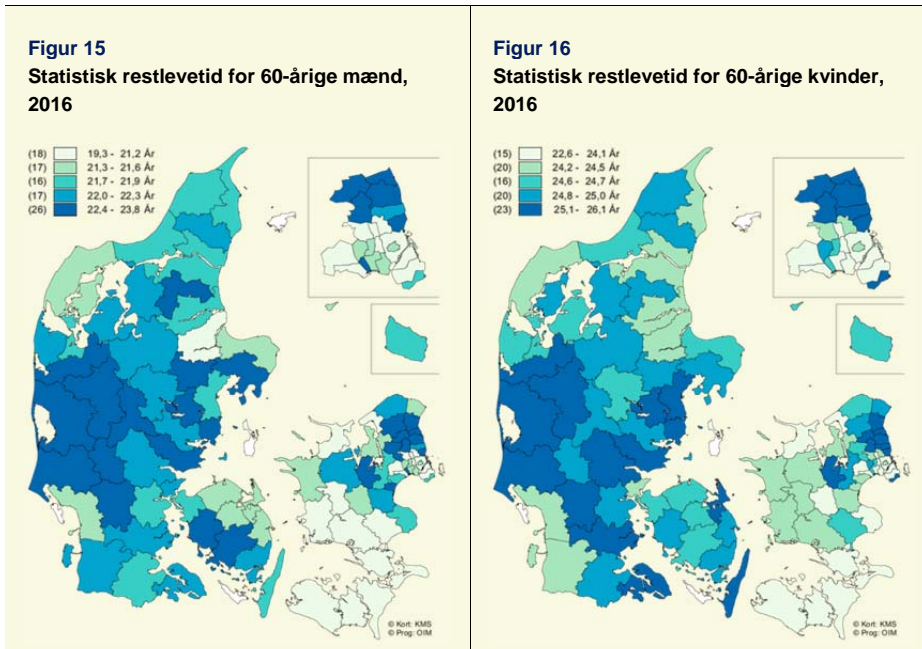
Anm.: Indkomstgrupperne er dannet på baggrund af den husstandsækvivalerede disponible indkomst på de enkelte alderstrin, jf. bilag 1.

Kilde: Egne beregninger på Lovmodellens datagrundlag.

For kvinder er restlevetiden for 60-årige tværtimod steget mest blandt den fjerdedel, der har de laveste indkomster, fordi denne indkomstgruppe oplevede en forholdsvis stor stigning i middellevetiden i årene 2002-2005. Den markante stigning i denne periode for kvinder med relativt lav indkomst kan blandt andet afspejle, at en del (tidligere) førtidspensionister over 70 år i denne periode indkomstmæssigt rykker fra 1. til 2. indkomstkvartil og dermed "flytter" overdødelighed fra 1. til 2. indkomstkvartil. Det bidrager isoleret set til, at den beregnede restlevetid øges i 1. indkomstkvartil og reduceres i 2. indkomstkvartil. Denne effekt er størst for kvinder, men viser sig også for mænd.

Geografi

Opgøres restlevetiden for 60-årige på kommuneniveau, er restlevetiden lavest i mange kommuner på Vest- og Sydsjælland samt i og omkring København og på Vestegnen, jf. figur 15 og figur 16 (de lyse kommuner). Kommunerne med den højeste restlevetid for 60-årige er blandt andet beliggende i Vestjylland og i Nordsjælland (de mørkeblå kommuner).

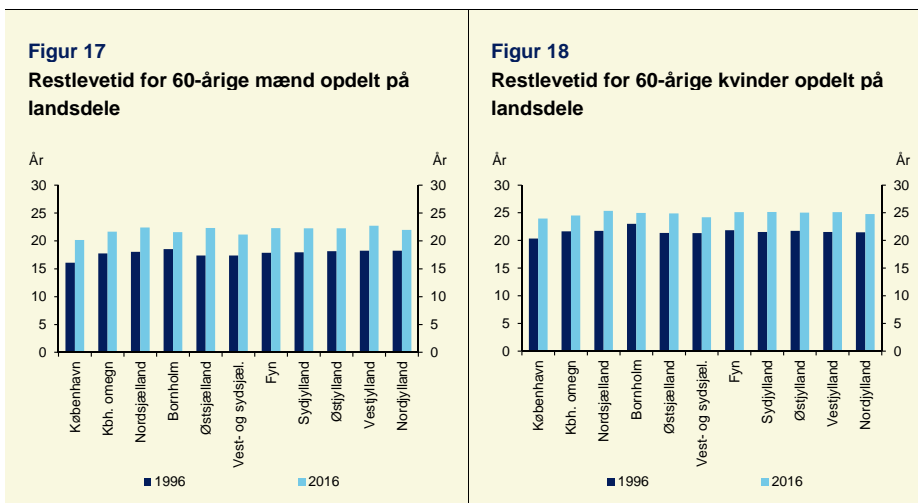

Anm.: Den statistiske restlevetid er beregnet på baggrund af 5-årige dødelighedstavler for perioden 2012-2016.

Kilde: Egne beregninger på Lovmodellens datagrundlag.

De beregnede forskelle i restlevetiden på tværs af landets kommuner afspejler blandt andet underliggende forskelle i livsstil og befolkningssammensætning. For eksempel kan den forholdsvis lave restlevetid i en del kommuner i og omkring København blandt andet hænge sammen med en (relativt) høj koncentration af sociale og helbredsmæssige problemer i disse kommuner. Samtidig er en række af de kommuner, der her en forholdsvis lav restlevetid, kendetegnet ved, at der bor mange førtidspensionister, der typisk har højere dødelighed end andre. Forskelle i uddannelsessammensætningen kan også spille en rolle.

Selvom der er forskelle i levetiden på tværs af landet, har der i alle landsdele været en stigning i restlevetiden for 60-årige, og stigningen har været af nogenlunde samme størrelsesorden på tværs af landsdele for både mænd og kvinder, *jf. figur 17 og figur 18*. Det tyder på, at den generelle stigning i levetiden siden midten af 1990'erne er bredt funderet i hele landet.

Kilde: Egne beregninger på Lovmodellens datagrundlag.

Bilag 1. Nærmere om opgørelsen af restlevetiden

Boks 1

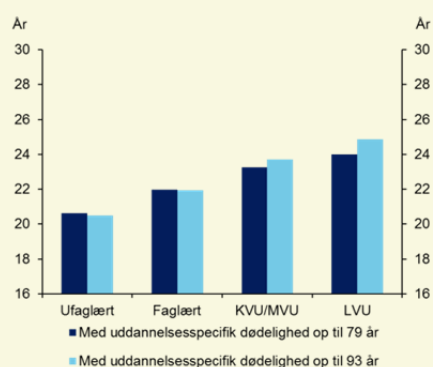
Beregning af restlevetid for forskellige befolkningsgrupper

Uddannelse

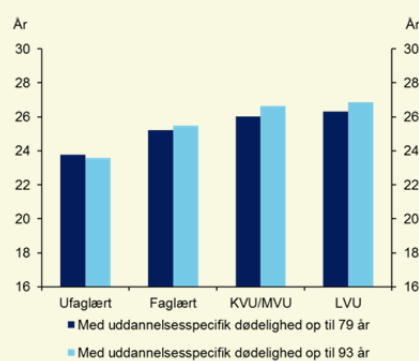
I Danmarks Statistiks uddannelsesregister foreligger der ikke uddannelsesoplysninger for personer født før 1922. Det indebærer, at der i 2002 ikke foreligger uddannelsesoplysninger for personer over 79 år. I beregningen af restlevetiden for 60-årige er det derfor beregningsteknisk antaget, at der ikke er uddannelsesforskelle i den aldersspecifikke dødelighed over dette alderstrin. Af hensyn til sammenligneligheden over tid er denne antagelse anvendt i alle år. Det indebærer, at de beregnede uddannelsesforskelle i restlevetiden for 60-årige undervurderes.

For at belyse, hvor meget de uddannelsesmæssige forskelle i levetiden skønsmæssigt undervurderes, er i 2016 også beregnet restlevetider med uddannelsesopdeling af dødeligheder til og med 93-års alderen. Med denne opgørelse er den forventede restlevetid for 60-årige mænd med en lang videregående uddannelse omkring 4,4 år højere end blandt 60-årige ufaglærte. Anvendes kun uddannelsesspecifikke dødeligheder op til og med 79-års alderen, er den tilsvarende uddannelsesforskel på 3,4 år, *jf. figur a og figur b*. Denne forskel afspejler, at dødelighederne også i 80-90 års alderen er højere for ufaglærte end blandt personer med videregående uddannelser.

Figur a
Statistisk restlevetid for 60-årige i 2016, mænd

Figur b
Statistisk restlevetid for 60-årige i 2016, kvinder

Boks 1 (fortsat)

Beregning af restlevetid for forskellige befolkningsgrupper

Indkomstgrupper

Beregningen af den restlevetid for 60-årige for de forskellige indkomstgrupper er lavet ved for hvert alderstrin at opdele befolkningen i fire lige store indkomstgrupper sorteret efter den husstandsækvivalerede disponible indkomst. Analysen er foretaget separat for mænd og kvinder. For hver af de fire indkomstgrupper beregnes den aldersspecifikke dødelighed, som ligger til grund for beregningen af restlevetiden.

Det bemærkes, at det i praksis kun er meget få, som befinder sig i den samme indkomstgruppe gennem hele livet på grund af indkomstmobilitet. Der er således tale om en "hypotetisk" beregning, som ikke afspejler levetiden for en konkret befolkningsgruppe, men udelukkende er en måde at belyse forskelle i dødelighed mellem indkomstgrupperne.

Indkomstgrupperingen tager udgangspunkt i Danmarks Statistiks husstandsækvivalerede disponible indkomst.

Geografi

I de opgørelser, hvor der er opdelt på bopælsområde (landsdel eller kommune), er det ikke umiddelbart muligt at basere opgørelserne på data før 2007 på grund af strukturreformen (kommuneomlægningerne). For at løse dette dataproblem er alle ejendomme før 2007 så vidt muligt blevet henført til de nye kommuner. Ved fastlæggelse af den aldersspecifikke dødelighed i de enkelte kommuner og landsdele er det bopælsadressen primo året, der danner grundlag for beregningen. For at mindske den statistiske usikkerhed ved beregningen af de kommunale opgørelser, anvendes datamateriale for 5 sammenhængende år. Det indebærer fx, at restlevetiden for 60-årige i 2016 er baseret på dødsfald i 5-årsperioden 2012-2016.

fm.dk